

Sygn. akt III CSK 311/10

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 czerwca 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Krzysztof Strzelczyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Dariusz Dończyk

SSN Marta Romańska

w sprawie ze skargi Zbigniewa K.
o wznowienie postępowania,
w sprawie z powództwa Ewy i Ryszarda D.
przeciwko Zbigniewowi K.
o zapłatę,
zakończonego wyrokiem Sądu Apelacyjnego
z dnia 9 sierpnia 2009 r., po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie
Cywilnej
w dniu 30 czerwca 2011 r.,
skargi kasacyjnej pozwanego Zbigniewa K.
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 5 maja 2010 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego
rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu pozostawiając temu Sądowi
rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 21 stycznia 2010 r. w wyniku ponownego rozpoznania skargi pozwanego Zbigniewa K. o wznowienie postępowań, w których zostały wydane prawomocne nakazy zapłaty dnia 11 września 2004 r. w sprawie sygn. akt I Nc 124/03, dnia 23 września 2003 r. w sprawie sygn. akt I Nc 125/03 oraz dnia 24 listopada 2003 r. w sprawie sygn. akt I Nc 159/03, przeciwko pozwanemu oraz Przedsiębiorstwu Produkcyjno-Handlowo-Usługowemu N. Sp. z o.o. (dalej: „N. Sp. z o.o.”), uchylił wymienione nakazy w stosunku do pozwanego i zasądził od niego na rzecz powodów Ewy i Ryszarda D. solidarnie kwotę 250.000 złotych z odsetkami ustawowymi, ograniczając odpowiedzialność pozwanego do kwoty 350.000 złotych i ustalając, że pozwany odpowiada solidarnie ze spółką Nova sp. z o.o. stosownie do wymienionych nakazów zapłaty.

Wyrokiem z dnia 5 maja 2010 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację pozwanego od wyroku sądu pierwszej instancji.

Za podstawę rozstrzygnięcia Sąd Apelacyjny przyjął ustalenia, poczynione przez Sąd Okręgowy, który ponownie rozpoznawał skargi o wznowienie postępowań wobec uchylenia wydanego po raz pierwszy przez ten sąd wyroku z dnia 9 kwietnia 2009 r., którym skargi pozwanego o wznowienie postępowań zostały oddalone.

Według tych ustaleń, dnia 1 sierpnia 2002 r. powodowie zawarli z N. Sp. z o.o. umowę o odpłatne dostarczanie węgla, która spisana została na pięciu stronach. Na ostatniej stronie, oprócz powodów, podpisy złożyli Damian W. jako prezes zarządu N. Sp. z o.o. oraz Zbigniew K. jako prokurent N. Sp. z o.o. Na każdej stronie w lewym dolnym rogu znajdowały się parafy powodów, zaś w prawym dolnym rogu – parafa Damiana W. Ostatnia strona umowy została wydrukowana na innym papierze i z użyciem innego urządzenia drukującego niż pozostałe strony. Środki kryjące, za pomocą których nakreślono parafy na każdej ze stron umowy, nie wykazują różnic. W § 4 umowy przewidziano m.in. zabezpieczenie należności sprzedawcy w postaci złożonego przez kupujących weksla własnego *in blanco* wraz z deklaracją wekslową. W wykonaniu tego postanowienia wystawione zostały weksle *in blanco* podpisane przez Damiana W.,

zaciągającego zobowiązanie w imieniu N. Sp. z o.o., oraz przez Zbigniewa K., przy którego podpisie brakuje słowa „poręczam” lub innego równoznacznego zwrotu. W dniu 1 sierpnia 2002 r. została również sporządzona deklaracja wekslowa, która została dołączona do powyższej umowy. Według treści tej deklaracji Damian W., działając w imieniu N. Sp. z o.o., złożył do dyspozycji powodów weksle *in blanco* do kwoty 350.000 zł, zaś Zbigniew K. poręczył za te weksle. Podpis Zbigniewa K. złożony na tej deklaracji jest autentyczny. W związku z niewykonaniem zobowiązań przez N. Sp. z o.o. powodowie uzupełnili trzy weksle na kwoty odpowiednio 100.000 zł, 100.000 zł oraz 50.000 zł. Na podstawie tych weksli Sąd Okręgowy wydał wyżej wymienione nakazy zapłaty, w których zobowiązał N. Sp. z o.o. oraz Zbigniewa K. solidarnie do zapłaty na rzecz powodów wskazanych kwot wraz z bliżej określonymi odsetkami ustawowymi oraz do zapłaty kosztów postępowania. Wyrokiem z dnia 21 września 2006 r., sygn. akt I C 451/05, Sąd Okręgowy oddalił powództwo Zbigniewa K. przeciwko powodom o pozbawienie wykonalności powyższych nakazów zapłaty. Apelacja Zbigniewa K. od tego wyroku została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 4 kwietnia 2007 r., sygn. I ACa 1936/06.

Opierając się na powyższych ustaleniach, Sąd Apelacyjny podzielił wniosek Sądu Okręgowego, że skoro pozwany Zbigniew K. nie złożył podpisu na wspomnianych wekslach jako poręczyciel stosownie do wymogów art. 31 ustawy z dnia 26 kwietnia 1936 r. – Prawo wekslowe (Dz. U. Nr 37, poz. 228 ze zm.; dalej – „pr. weksl.”), to nie ponosi odpowiedzialności z tytułu poręczenia wekslowego. Jednakże w ocenie Sądów obu instancji, wskazana wyżej deklaracja wekslowa zawiera wszystkie niezbędne cechy, które pozwalają na przyjęcie, iż pozwany udzielił ważnego poręczenia cywilnego za dług przyszły, przewidzianego w art. 878 § 1 k.c. Z deklaracji tej wynika bowiem, że pozwany złożył pisemne oświadczenie o poręczeniu za zobowiązania N. Sp. z o.o., wynikające z umowy z dnia 1 sierpnia 2002 r., maksymalnie do kwoty 350.000 zł. Oświadczenia tego nie deprecjonuje zaś to, że pod treścią tej deklaracji widnieje podpis pozwanego jako prokurenta N. Sp. z o.o., bowiem ani art. 876 § 2 k.c., ani art. 78 § 1 k.c. nie przewiduje wymogu oddzielnego – w istocie dwukrotnego - złożenia podpisu pod dokumentem przez osobę działającą równocześnie w imieniu swoim i w imieniu danej osoby prawnej.

Sądy obu instancji uznały, że brak jest podstaw do przyjęcia bezskuteczności wskazanego poręczenia na podstawie art. 36 § 2 zd. drugie w zw. z art. 37 § 1 i § 2 k.r.o. w brzmieniu obowiązującym przed dniem 20 stycznia 2005 r. Ciężar dowodu odnośnie okoliczności, które mogłyby świadczyć o tym, że udzielone przez pozwanego poręczenie przekraczało zakres zwykłego zarządu majątkiem wspólnym jego i małżonka spoczywał bowiem na pozwanym. Istnienia takich okoliczności pozwany jednak nie wykazał. Ponadto Sądy obu instancji uznały, że skoro o zakresie zobowiązania poręczyciela rozstrzyga każdorazowy zakres zobowiązania dłużnika oraz że zakres i wymagalność długu N. Sp. z o.o., za który poręczył pozwany, wynika z treści weksli uzupełnionych przez powodów, to zasadnym było zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów solidarnie kwoty 250.000 zł. Podkreślenia wymaga bowiem to, że ani w rozpoznawanej sprawie, ani w sprawach o sygn. akt I Nc 124/03, I Nc 125/03, I Nc 159/03 i I C 451/05 pozwany nie wykazał, aby kwoty, na które powodowie uzupełnili weksle, nie odpowiadały rzeczywistym zobowiązaniom N. Sp. z o.o. wynikającym z umowy z dnia 1 sierpnia 2002 r. Zdaniem Sądów obu instancji, w okolicznościach rozpoznawanej sprawy brak było podstaw do przyjęcia daty wymagalności zobowiązania innej niż ujawniona na wekslach. Biorąc natomiast pod uwagę to, że poręczenie pozwanego dotyczyło długu przyszłego do wysokości 350.000 zł, należało stosownie do tego ograniczyć jego odpowiedzialność. Z kolei na podstawie art. 881 k.c. należało przyjąć, iż pozwany odpowiada solidarnie z N.Sp. z o.o. stosownie do wyżej wymienionych nakazów zapłaty.

Odnosząc się do zarzutów zawartych w apelacji pozwanego, Sąd Apelacyjny uznał, że Sąd Okręgowy nie naruszył art. 321 § 1 k.p.c., bowiem w sprawach o sygn. akt I Nc 123/03, I Nc 124/03 oraz I Nc 159/03 powodowie wnosili o wydanie bliżej określonych nakazów zapłaty, a w razie skierowania sprawy do postępowania procesowego – o zasądzenie wyrokiem odpowiednich kwot, zaś do pozwów dołączyli zarówno weksle, jak i deklaracje wekslowe. Stąd, w ocenie Sądu Apelacyjnego, wynika, że podstawą faktyczną żądań pozwów objęte zostały deklaracje wekslowe podpisane przez pozwanego jako poręczyciela. Nadto Sąd podkreślił, że w treści odrzuconych zarzutów od nakazów zapłaty, wniesionych przez pozwanego w sprawach o sygn. akt I Nc 123/03 oraz I Nc 124/03, nie został

podniesiony zarzut niedostarczenia N. Sp. z o.o. przez powodów węgla odpowiadającego wartością kwotom, na które uzupełnione zostały weksle. Sąd wskazał również, że przeniesienie sporu z płaszczyzny stosunku wekslowego na płaszczyznę stosunku cywilnoprawnego nie stanowi zmiany powództwa, zaś przyjęcie innej podstawy prawnej rozstrzygnięcia niż wskazana przez strony nie stanowi wyjścia poza granice żądania.

W dalszej kolejności Sąd Apelacyjny przyjął, że Sąd Okręgowy nie dopuścił się naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., bowiem uwzględnił wszystkie przeprowadzone w sprawie dowody, natomiast pozwany w apelacji dokonywał wybiórczej ich oceny, podnosząc zarzuty uzupełnienia weksla niezgodnie z deklaracją wekslową oraz nieistnienia zobowiązania wynikającego ze wspomnianej umowy z dnia 1 sierpnia 2002 r. w związku z jej sfalszowaniem. Przy tym Sąd Apelacyjny podkreślił, że ani w niniejszym postępowaniu, ani w postępowaniu o sygn. akt I C 451/05, ani nawet w postępowaniu, którego dotyczy skarga o wznowienie, pozwany nie podnosił zarzutów dotyczących wysokości roszczeń przysługujących powodom. Z tego względu za trafną uznał ocenę Sądu Okręgowego, że wysokość tych roszczeń wynikająca z weksli nie była kwestionowana przez pozwanego i określa dług, za który pozwany poręczył.

Ponadto Sąd Apelacyjny uznał, że skoro pozwany nie kwestionował wysokości długu, to powodowie nie musieli jej wykazywać, a Sąd Okręgowy nie naruszył art. 6 k.c., bowiem nie przerzucił na pozwanego ciężaru dowodu w tym zakresie. Za chybiony uznany został również podniesiony przez pozwanego zarzut naruszenia art. 10 pr. weksl., w którego uzasadnieniu odwołano się jedynie do uznanych wcześniej za niezasadne zarzutów a poza tym nadto podstawą rozstrzygnięcia nie był wekslowy, lecz cywilnoprawny stosunek poręczenia.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, nie zasługiwały na uwzględnienie wnioski dowodowe pozwanego zgłoszone w postępowaniu apelacyjnym, jako spóźnione i dotyczące kwestii objętych wcześniejszym postępowaniem dowodowym. Nie można bowiem przyjąć, że dopiero uzasadnienie wyroku Sądu Okręgowego spowodowało konieczność ich powołania, skoro ponowne postępowanie toczyło się zgodnie ze wskazaniami sądu drugiej instancji, z którymi należało się liczyć.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego skargę kasacyjną wniósł pozwany, zaskarżając go w całości. W ramach podstawy przewidzianej w art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. zarzucił mające wpływ na wynik postępowania:

- naruszenie art. 3 i 232 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. polegające na przyjęciu, że powodowie nie byli obowiązani do wskazywania faktów i dowodów celem wykazania przesłanek odpowiedzialności pozwanego jako rzekomego poręczyciela cywilnego;
- naruszenie art. 378 § 1 k.p.c. oraz art. 328 § 2 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. polegające na nierozpatrzeniu zarzutów pozwanego odnoszących się do nieistnienia zobowiązania, za które pozwany rzekomo poręczył, niewykazania jego wymagalności i wysokości oraz jego przedawnienia, jak również nieważności rzekomego poręczenia jako czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem wspólnym dokonanej bez zgody małżonka pozwanego;
- naruszenie art. 321 § 1 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. polegające na wyrokowaniu co do przedmiotu nieobjętego żądaniem powodów, którzy dochodzili zasądzenia na podstawie weksla i nie wskazali jakichkolwiek okoliczności faktycznych i dowodów uzasadniających odpowiedzialność pozwanego na podstawie rzekomego poręczenia cywilnego;
- naruszenia art. 386 § 6 k.p.c. polegające na wyrokowaniu bez uwzględnienia uprzedniej oceny prawnej odnośnie do przerobienia umowy z dnia 1 sierpnia 2002 r.;
- naruszenia art. 381 k.p.c. polegające na nieuwzględnieniu zgłoszonego przez pozwanego w postępowaniu apelacyjnym wniosku o dopuszczenie dowodu z uzupełniającej opinii biegłego na okoliczność przerobienia wspomnianej umowy oraz deklaracji wekslowej;
- naruszeniu art. 372 i art. 98 § 1 k.p.c. polegające na przyjęciu, że wniesienie przez powodów odpowiedzi na apelację po upływie przepisanego terminu uzasadniało zasądzenie na ich rzecz kosztów postępowania apelacyjnego.

W ramach podstawy przewidzianej w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. pozwany zarzucił:

- naruszenie art. 6 k.c. polegające na przyjęciu, że na pozwanym spoczywa ciężar dowodu w zakresie do faktów prawotwórczych, z których miałyby wynikać jego rzekoma odpowiedzialność cywilnoprawna;
- naruszenie art. 37 § 1 w zw. z art. 36 § 2 k.r.o. w brzmieniu przed dniem 20 stycznia 2005 r. polegające na nieuwzględnieniu zarzutu nieważności rzekomego poręczenia cywilnego wobec braku wymaganej zgody małżonka pozwanego;
- naruszenie art. 554 w zw. z art. 883 § 1 k.c. polegające na nieuwzględnieniu zarzutu przedawnienia wierzytelności powodów względem NOVA Sp. z o.o., zabezpieczonej rzekomym poręczeniem cywilnym pozwanego.

W konkluzji pozwany wnosił o uchylenie w całości wyroku Sądu Apelacyjnego i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, ewentualnie także o uchylenie stosownej części wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, oraz o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Odpowiedź na skargę kasacyjną wniesiona przez powodów została zwrócona na podstawie art. 132 § 1 k.p.c.

Prokurator Generalny wyraził pogląd, że skarga kasacyjna powinna zostać uwzględniona.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

I. 1. Zważywszy na związanie Sądu Najwyższego granicami postaw skargi kasacyjnej, za wyjątkiem nieważności postępowania branej pod rozagę z urzędu w granicach zaskarżenia (art. 398¹³ § 1 k.p.c.) a także w związku z przebiegiem dotychczasowego postępowania wywołanego skargą o wznowienie, niezbędne jest odniesienie się do charakteru prawnego skargi o wznowienie postępowania różnie ocenianego zarówno w doktrynie, jak i judykaturze Sądu Najwyższego. Obok wypowiedzi, że wznowienie postępowania nie oznacza powrotu do sytuacji procesowej istniejącej przed wydaniem orzeczenia zaskarżonego skargą o wznowienie, a skarga taka – podobnie jak pozew w procesie lub wniosek w postępowaniu nieprocesowym – rozpoczyna nowe postępowanie sądowe, które nie stanowi kontynuacji postępowania uprzednio zakończzonego prawomocnym orzeczeniem (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 23 kwietnia 1992 r.,

II CRN 1/92, niepubl.; z dnia 7 kwietnia 1994 r., III CZP 41/94, Przegląd Sądowy 1998, nr 2, s. 100 i nast.; z dnia 26 listopada 2009 r., III CZ 50/09, OSNC 2010, nr 7-8, poz. 112) już w okresie obowiązywania Kodeksu postępowania cywilnego z 1930 r. (por. orzeczenia Sądu Najwyższego: z dnia 8 listopada 1935 r., C.II. 1284/35, Zb. Urz. 1936 r., poz. 208; z dnia 12 kwietnia 1937 r., C.III. 3278/36, Zb. Urz. 1938 r., poz. 252; z dnia 19 stycznia 1937 r., C.II. 1803/37, Przegląd Sądowy 1938, nr 3, poz. 450), jak i obecnie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 2 grudnia 1965 r., II CZ 100/65, OSNCP 1966, nr 5, poz. 87; postanowienie z dnia 8 maja 1981 r., I PZ 17/81, nie publ.; z dnia 26 stycznia 2000 r., III CZ 173/99, OSNC 2000, nr 7-8, poz. 144; z dnia 5 grudnia 2001 r., I CZ 163/01, OSNC 2002, nr 9, poz. 115; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PZ 62/02, OSNP 2004, nr 11, poz. 195) przyjmuje się, że na skutek wznowienia postępowania sprawa wraca do stanu sprzed uprawomocnienia się orzeczenia zaskarżonego skargą. Na poparcie tego stanowiska wskazuje się, że skarga o wznowienie postępowania stanowi rodzaj środka zaskarżenia, co wynika z treści art. 405, 409, 412 § 2 i art. 414 k.p.c. operujących pojęciem „zaskarżonego wyroku”. Ponadto rozpoznawanie skargi następuje w granicach jej podstaw (art. 412 § 1 k.p.c.) a sposoby rozstrzygnięcia, określone w art. 412 § 2 k.p.c. są charakterystyczne dla rozpoznania środka zaskarżenia. Na tej podstawie przyjmuje się, że postępowanie wywołane wniesieniem skargi o wznowienie stanowi dalszy ciąg postępowania wywołanego wytoczeniem powództwa. Ewentualne jego wznowienie prowadzi do ponownego rozpoznania sprawy, począwszy od momentu zaistnienia wady stanowiącej podstawę wznowienia. Jeżeli skarga o wznowienie zaskarża wyrok sądu drugiej instancji, wznowienie postępowania oznacza powrót do tej fazy postępowania.

2. Biorąc pod uwagę te stanowiska uprawnione jest zakwalifikowanie skargi o wznowienie postępowania jako swoistego rodzaju środka prawnego zawierającego zarówno elementy środka zaskarżenia, jak i powództwa (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2008 r., III CZP 142/07, OSNC 2008, nr 11, poz. 122). Według szczególnej (por. art. 406 *in fine* k.p.c.) regulacji zawartej w art. 410 § 1 k.p.c. niedopuszczalna skarga o wznowienie postępowania podlega odrzuceniu, podobnie jak wniesiona po upływie przepisanej terminu lub nieoparta

na ustawowej podstawie. Jednakże nie oznacza to, że skarga o wznowienie postępowania, która okazuje się niedopuszczalna i winna być odrzucona, może zostać potraktowana tak jak pozew, wniesiony o to samo roszczenie między tymi samymi stronami w sprawie prawomocnie już osądzonej, skutkujący nieważnością postępowania (art. 379 pkt 3 k.p.c.) i ulegający odrzuceniu w oparciu o art. 398¹⁹ k.p.c., stosowany odpowiednio w postępowaniu ze skargi o wznowienie postępowania (art. 406 *in principio* k.p.c.). Odrzuceniu z tych względów podlegać może bowiem jedynie pozew wszczynający postępowanie, dotknięte wadą uzasadniającą skargę o jego wznowienie.

3. Poczynione dotychczas rozważania zmierzają do wykazania, że uzasadnione jest zaniechanie dokonania przez sąd kasacyjny z urzędu oceny dopuszczalności wniesienia skargi o wznowienie postępowania w sprawach, w których wydane zostały postanowienia o odrzuceniu zarzutów od nakazu zapłaty (zob. akta spraw I Nc 123/03 oraz I Nc 124/03 a także 399 § 1 i 2 k.p.c. jak również postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 6 maja 2003 r., I CO 7/03, OSNC 2004, nr 1 poz. 14; z dnia 16 września 2003 r., IV CO 16/03, nie publ.; z dnia 24 lutego 2004 r., III CO 21/03, nie publ.; z dnia 21 listopada 2003 r., V CO 29/03, nie publ.; z dnia 21 sierpnia 2003 r., III CO 9/03, OSNC 2004, nr 4, poz. 68; z dnia 8 października 2003 r., III CO 15/03, nie publ.; z dnia 28 listopada 2003 r., IV CO 14/03, nie publ.; z dnia 14 listopada 2008 r., I CZ 89/08, nie publ.). Ponadto wskazać należy na określenie w komparycji zaskarżonego wyroku – jako przedmiotu rozpoznania – skargi o wznowienie postępowania w sprawie z powództwa Ewy i Ryszarda D. przeciwko Zbigniewowi K., zakończonego wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 9 sierpnia 2009 r. sygn. akt I ACa 632/09. Z ustaleń Sądu drugiej instancji wynika zaś, że wyrok ten jest uchylającym wyrok Sądu pierwszej instancji i przekazującym sprawę do ponownego rozpoznania.

II. 1. Podstawy wznowienia postępowanie określone są ściśle w art. 401 – 404 k.p.c. Według art. 412 § 1 k.p.c. w wyniku skargi o wznowienie postępowania sąd rozpoznaje sprawę na nowo w granicach, jakie określa podstawa wznowienia. Oznacza to, że nie rozpoznaje sprawy po raz kolejny w pełnym zakresie, tak jak czyni to sąd pierwszej czy drugiej instancji, którego dotyczy wada powołana jako podstawa wznowienia. Ponadto sąd związany jest podstawą

wznowienia podaną w skardze. Zatem skarżący, opierający skargę na konkretnej podstawie wznowienia, ukierunkowuje czynności sądu na ustalenie, czy podana w skardze postawa wznowienia zaistniała oraz – w przypadkach przewidzianych w art. 403 i 404 k.p.c. – czy miała istotny wpływ na treść wyroku zaskarżonego skargą (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2009 r., III UK 5/09, OSNP 2011, nr 1-2, poz. 17; z dnia 16 maja 2007 r., III CSK 56/07, nie publ.).

2. Z ustaleń przyjętych za podstawę zaskarżonego wyroku wynika, że podstawą skargi o wznowienie wniesionej przez pozwanego było oparcie wyżej wymienionych nakazów zapłaty na deklaracji wekslowej, której treść miała zostać przerobiona i na której podpis pozwanego miał zostać podrobiony oraz na przerobionej umowie sprzedaży. W związku z tym pozwany powołał się również na wykrycie okoliczności faktycznych i środków dowodowych, które mogły mieć wpływ na wynik zakończonych spraw, a z których poprzednio nie mógł skorzystać. W ten sposób na podstawie art. 403 § 1 pkt 1 i § 2 k.p.c. wytyczone zostały granice rozpoznania sprawy na nowo. Skoro wspomniane nakazy zapłaty oparte zostały na wekslach, zarówno przerobienie lub podrobienie deklaracji wekslowej, jak też przerobienie umowy mogłoby mieć znaczenie jedynie w kontekście ewentualnych zarzutów uzupełnienia weksli niezgodnie z porozumieniem wekslowym. Sąd drugiej instancji, rozpoznając po raz pierwszy apelację wnoszącego skargę, przyjął brak odpowiedzialności z tytułu poręczenia wekslowego uchylił powyższe nakazy zapłaty w stosunku do pozwanego, bowiem, przyjął w ślad za sądem pierwszej instancji, że pozwany nie jest zobowiązany jako poręczyciel wekslowy z uwagi na brak przy jego podpisie złożonym na wekslu wyrażenia „poręczam” lub innego równoważnego, stosownie do art. 31 pr. weksl.

3. Skoro jednak w wyniku ponownego rozpoznania skargi pozwanego o wznowienie postępowania uchylone zostały nakazy zapłaty w stosunku do niego i na podstawie art. 878 § 1 k.c. zasądzono od niego kwoty odpowiadające wysokością sumom wekslowym, jednakże z korzystnym ograniczeniem odpowiedzialności do sumy poręczenia wynoszącej 350.000 złotych, a rozstrzygnięcie takie nie zostało zaskarżone przez powodów, to zgodnie z art. 384 k.p.c. ograniczenie to powinno zostać utrzymane, bez względu na końcowy wynik postępowania. Rozstrzygnięcie takie, wbrew twierdzeniom zawartym

w skardze kasacyjnej, nie stanowi naruszenia art. 321 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. Zważyć bowiem trzeba, że dochodząc należności na podstawie weksli, powodowie dołączyli do pozwów, oprócz weksli, również deklarację wekslową, obejmującą oświadczenie pozwanego dotyczące poręczenia wykonania zobowiązań wynikających z umowy z dnia 1 sierpnia 2002 r. Jednocześnie na wypadek niemożności wydania nakazów zapłaty, wnieśli o zasądzenie kwot odpowiadających wysokością sumom wekslowym. To zaś – według trafnej oceny Sądu drugiej instancji – pozwala uznać, że podstawę faktyczną żądań objętych pozwami stanowiło także oświadczenie pozwanego o poręczeniu zawarte w deklaracji wekslowej. Przyjęcie, że podstawa faktyczna żądań pozwów odnosi się jedynie do zobowiązań z weksli uzupełnionych przez powodów, byłoby uprawnione jedynie wówczas, gdyby do pozwu nie została dołączona deklaracja wekslowa (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2001 r., II CKN 25/00, OSNC 2001, nr 7-8, poz. 117 i z dnia 5.08.2005 r. II CK 14/05 nie publ.). W judykaturze Sądu Najwyższego jednolicie uznaje się zaś możliwość przyjęcia w procesie wekslowym odpowiedzialności pozwanego na podstawie stosunku cywilnoprawnego zabezpieczonego wystawionym wekslem, na wypadek nieskuteczności zobowiązania wekslowego (por. uchwała z dnia 24 kwietnia 1972 r., III PZP 17/70, OSNCP 1973, nr 5, poz. 72, oraz wyroki: z dnia 14 marca 1997 r., I CKN 48/97, OSNC 1997, nr 9, poz. 124; z dnia 14 listopada 2006 r., II CSK 205/06, OSNC 2007, nr 9, poz. 139; oraz z dnia 7 maja 2009 r., IV CSK 549/08, nie publ.). Zgłoszenie w pozwie o wydanie nakazu zapłaty na podstawie weksla żądania obejmującego także wierzytelność zabezpieczoną wekslem wywołuje określone skutki w zakresie przerwania biegu terminu przedawnienia roszczenia ze stosunku cywilnoprawnego, którego wykonanie miał gwarantować weksel (zob. wymieniony wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2001 r.).

III. 1. Zanegowanie odpowiedzialności wekslowej pozwanego i przyjęcie jego odpowiedzialności w oparciu o stosunek cywilnoprawny, łączący go z powodami i zakwalifikowany jako poręczenie przewidziane w art. 878 § 1 k.p.c., chociaż nie stanowiło wyjścia poza granice żądań w myśl art. 321 § 1 k.p.c.,

to jednak wyznaczało nowe obowiązki dowodowe i zmieniało rozkład ciężaru dowodu.

2. Zgodnie z art. 32 pr. weksl., zobowiązanie poręczyciela jest ważne, chociażby nawet zobowiązanie, za które poręcza, było nieważne z jakiegokolwiek przyczyny z wyjątkiem wady formalnej. W doktrynie i judykaturze Sądu Najwyższego jednolicie przyjmuje się, że norma ta wyraża zasadę jedynie formalnej akcesoryjności zobowiązania poręczyciela wekslowego (awalisty) względem zobowiązania wekslowego podmiotu, za którego wekslowo poręczono (awalanta). Odpowiedzialność awalisty co do zasady nie jest bowiem uzależniona od tego, czy istnieje ważne zobowiązanie wekslowe awalanta. Jedynie wówczas, gdy zobowiązanie awalanta dotknięte jest nieważnością wskutek wady formalnej, awalista nie ponosi odpowiedzialności (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 31 maja 1994 r., III CZP 75/94, OSNCP 1994, nr 12, poz. 238 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2008 r., II CSK 360/08 nie publ.). Z kolei akcesoryjność zobowiązania poręczyciela, do którego mają zastosowanie normy kodeksu cywilnego, wyraża się w tym, że istnienie zobowiązania poręczyciela zależy od istnienia ważnego zobowiązania dłużnika głównego. Jeśli zobowiązanie, do którego odnosi się poręczenie, okazuje się nieważne, wówczas nie powstaje zobowiązanie poręczyciela, za wyjątkiem przewidzianym w art. 877 k.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 2008 r., I CSK 204/08, Biul. SN 2009, nr 3, s. 9). Nadto w myśl art. 879 § 1 k.c. zakres odpowiedzialności poręczyciela jest wyznaczany zakresem odpowiedzialności dłużnika głównego.

3. Z powyższych względów za błędny uznać należy wniosek Sądu pierwszej instancji, zaakceptowany przez Sąd drugiej instancji, że zakres i wymagalność długu N. Sp. z o.o., za który poręczył pozwany, wynika z treści weksli uzupełnionych przez powodów. Wniosek taki mógłby być uprawniony jedynie wówczas, gdyby poręczenie cywilne udzielone przez pozwanego odnosiło się do zobowiązania wekslowego N. Sp. z o.o. Jednakże w rozpoznawanej sprawie brak jest podstaw do przyjęcia takiego wniosku, skoro według ustaleń przyjętych za podstawę zaskarżonego wyroku pozwany w deklaracji wekslowej złożył oświadczenie o poręczeniu za zobowiązania N. Sp. z o.o., wynikające

z umowy z dnia 1 sierpnia 2002 r., a nie za zobowiązania wekslowe zabezpieczające jej wykonanie. Ponadto jeśli w ocenie Sądów obu instancji skutkiem tego oświadczenia było udzielenie poręczenia cywilnego za dług przyszły, przewidzianego w art. 878 § 1 k.c., to z istoty swej poręczenie takie nie mogło odnosić się do zobowiązań wekslowych N. Sp. z o.o., które powstały już z chwilą wystawienia weksli przez N. Sp. z o.o. i wręczenia ich powodom, nawet jeśli wysokość wierzytelności wekslowych w nich inkorporowanych nie była ściśle określona z tego względu, że weksle te były niezupełne w chwili ich wystawienia. Podkreślić należy bowiem, że uzupełnienie weksla *in blanco* zgodnie z porozumieniem wekslowym stanowi warunek powstania zobowiązania wekslowego działający z mocą wsteczną, co oznacza, że odnosi swój skutek prawny już od chwili wydania weksla *in blanco* remitentowi (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 lutego 1998 r., III CKN 342/97, OSNC 1998 Nr 9, poz. 141). W rozpoznawanej sprawie zgodność uzupełnienia przez powodów weksli wystawionych i wręczonych im przez N. Sp. z o.o. z porozumieniem wekslowym łączącym powodów i N. Sp. z o.o. nie była zaś kwestionowana.

4. Jeśli zatem za podstawę odpowiedzialności pozwanego przyjęto poręczenie przewidziane w art. 878 § 1 k.c., to ze względu na treść art. 876 § 1 i art. 878 § 1 w zw. z art. 6 k.c. należało uznać, że obowiązek udowodnienia powstania zobowiązania, za które udzielono poręczenia oraz niewykonania tego zobowiązania, jego wymagalności i wysokości spoczywał na powodach jako wierzycielach żądających spełnienia świadczenia przez pozwanego jako poręczyciela. Wykładnikiem zobowiązania poręczyciela „cywilnego” nie jest zobowiązanie wekslowe dłużnika ani górna granica odpowiedzialności poręczającego za dług przyszły zwłaszcza, że pozwany już przed Sądem pierwszej instancji w piśmie z dnia 31 marca 2009 r., a następnie w apelacji z dnia 25 lutego 2010 r. podnosił zarzut nieistnienia zobowiązania wynikającego z umowy z dnia 1 sierpnia 2002 r. Co prawda w uzasadnieniu tego zarzutu powoływał się jedynie na przerobienie dokumentu obejmującego tą umowę, co jednak oznaczało kwestionowanie istnienia zobowiązania z tytułu poręczenia. Błędnie też sąd drugiej instancji przyjął, że wymagalność tych zobowiązań może zostać określona na podstawie terminów płatności weksli. Z tych względów

za zasadne uznać należało podniesione w skardze kasacyjnej zarzuty naruszenia art. 232 k.p.c. oraz art. 6 k.c., polegające na przyjęciu przez Sąd drugiej instancji nieprawidłowego rozkładu ciężaru dowodu w niniejszym procesie odnośnie do okoliczności skutkujących odpowiedzialnością pozwanego z tytułu poręczenia przewidzianego w art. 878 § 1 k.c.

IV. 1. Podniesiony w skardze zarzut naruszenia art. 378 § 1 k.p.c. zasługuje na częściowe uwzględnienie. Zważywszy, że pozwanemu przypisano odpowiedzialności przewidzianą w art. 878 § 1 k.c. oraz że według art. 883 § 1 k.c. poręczyciel może podnieść przeciwko wierzycielowi wszelkie zarzuty, które przysługują dłużnikowi, Sąd drugiej instancji, rozpoznający sprawę w granicach apelacji pozwanego, obowiązany był rozważyć podniesione w niej zarzuty odnoszące się do nieistnienia zobowiązania wynikającego ze wspomnianej umowy z dnia 1 sierpnia 2002 r., nieudowodnienia jego wysokości odpowiadającej wartości jednostkowych transakcji objętych umową ramową a także zarzutu przedawnienia roszczenia. Odnośnie do tych kwestii uzasadnienie zaskarżonego wyroku wskazuje jedynie, że Sąd drugiej instancji zaakceptował błędną – jak wskazano wyżej – ocenę Sądu pierwszej instancji dotyczącą wymagalności tego zobowiązania. Zaniechanie przez Sąd drugiej instancji rozważenia pozostałych kwestii mogło zaś mieć istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku. Sąd drugiej instancji przyjął bowiem za własne ustalenia Sądu pierwszej instancji odnoszące się do przerobienia dokumentu obejmującego umowę z dnia 1 sierpnia 2002 r., jednakże nie wyprowadził na ich podstawie żadnych wniosków, rozstrzygając jedynie kwestię przerobienia deklaracji wekslowej.

2. Podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia art. 378 § 1 k.p.c. nie zasługuje zaś na uwzględnienie w części dotyczącej nierozstrzygnięcia postawionego w apelacji pozwanego zarzutu nieważności poręczenia jako czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem wspólnym dokonanej bez zgody małżonka pozwanego. Z uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia wynika bowiem, że Sąd drugiej instancji odniósł się do tej kwestii, przyjmując za własną ocenę prawną wyrażoną przez Sąd pierwszej instancji. Już tylko na marginesie, odnosząc się do zarzuconego w skardze kasacyjnej

naruszenia art. 37 § 1 w zw. z art. 36 § 2 k.r.o. w brzmieniu przed dniem 20 stycznia 2005 r., wskazać należy, że ocena ta była prawidłowa. W judykaturze Sądu Najwyższego przyjmuje się, że ciężar dowodu w zakresie okoliczności pozwalających na przyjęcie, że dana czynność dokonana w stanie prawnym obowiązującym przed dniem 20 stycznia 2005 r. przekraczała zakres zwykłego zarządu majątkiem wspólnym małżonków, spoczywa na tym, kto się na to powołuje (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2002 r., I CKN 1562/99, niepubl.). W rozpoznawanej sprawie pozwany nie przedstawił zaś żadnych dowodów w tym zakresie.

3. Nie zasługuje na uwzględnienie zarzucone w skardze kasacyjnej naruszenie art. 386 § 6 k.p.c. Rozpoznając sprawę poprzednio, Sąd drugiej instancji, w oparciu o bliżej określone dowody wskazane w uzasadnieniu wyroku z dnia 7 sierpnia 2009 r., uznał zarzut przerobienia umowy z dnia 1 sierpnia 2002 r. za uprawdopodobniony. Rozpoznając sprawę ponownie wniosku tego nie zanegował, a jedynie nie rozważył jego konsekwencji dla wyniku rozpoznawanej sprawy.

4. Nie jest również zasadne podniesione w skardze naruszenie art. 381 k.p.c. Sąd drugiej instancji trafnie bowiem przyjął, że dowody powołane na okoliczność przerobienia wspomnianej umowy oraz deklaracji wekslowej pozwany mógł i powinien był przedstawiać już w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji. Przerobienie tych dokumentów uczynił przecież podstawą skargi o wznowienie postępowań.

5. Nie zasługuje na uwzględnienie zarzut naruszenia art. 372 i art. 98 § 1 k.p.c. Naruszenie przepisów postępowania może być skutecznie podniesione w skardze kasacyjnej jedynie wtedy gdy wytknięte uchybienie mogło mieć i to istotny wpływ na merytoryczny wynik spraw. Takiego związku trudno doszukać się w przyjęciu odpowiedzi powodów na apelację pozwanego, pomimo uchybienia terminu do jej wniesienia.

Z powyższych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji, pozostawiając Sądowi drugiej instancji

orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego zgodnie z art. 108 § 2 w zw.
z art. 398²¹ k.p.c.

jz